

پیشینه نوروز در ایران / نظر مورخان درباره پیدایش نوروز

تاریخ جشن گرفتن نوروز در ایران دقیق مشخص نیست و با اینکه ابوریحان بیرونی عید گرفتن آن را به دوران جمشید منسوب می کند...

تاریخ جشن گرفتن نوروز در ایران دقیق مشخص نیست و با اینکه ابوریحان بیرونی عید گرفتن آن را به دوران جمشید منسوب می کند، اما یادآور می شود که آن روز را که روز تاره ای بود جمشید عید گرفت اگر چه پیش از آن هم نوروز معظم بود. به گزارش خبرگزاری مهر، شاعران و نویسندگان قرن چهارم و پنجم هجری، چون فردوسی، منوچهری، عنصری، بیرونی، طبری، مسعودی، مسکویه، گردیزی و بسیاری دیگر، که منبع تاریخی و اسطوره های آنان بی گمان ادبیات پیش از اسلام بوده نوروز و برگزاری جشن نوروز را از زمان جمشید می دانند.

محمد بن جریر طبری نوروز را سرآغاز دادگری جمشید دانسته و می نویسد جمشید علما را فرمود که آن روز که من بنشستم به مظالم، شما نزد من باشید تا هر چه در او داد و عدل باشد بنمایید تا من آن کنم و آن روز که به مظالم نشست روز هرمز بود از ماه فروردین پس آن روز رسم کردند. (1)

ابوریحان بیرونی پرواز کردن جمشید را آغاز جشن نوروزی می داند: چون جمشید برای خود گردونه بساخت، در این روز بر آن سوار شد، و اجنه او را در هوا حمل کردند و به یک روز از کوه دماوند به بابل آمد و مردم برای دیدن این امر در شگفت شدند و این روز را عید گرفته و برای یاد بود آن روز در تاب می نشینند و تاب می خورند. (2)

به نوشته گردیزی، جمشید جشن نوروز را به شکرانه این که خداوند "گرما و سرما و بیماری و مرگ را از مردمان گرفت و سیصد سال بر این جمله بود برگزار کرد و هم در این روز بود که جمشید بر گوساله ای نشست و به سوی جنوب رفت و به حرب دیوان و سیاهان و با ایشان حرب کرد و همه را مقهور کرد. (3)

باید یادآوری کرد که جشن نوروز پیش از جمشید نیز برگزار می شد و ابوریحان نیز با آن که جشن را به جمشید منسوب می کند یادآور می شود که "آن روز را که روز تاره ای بود جمشید عید گرفت اگر چه پیش از آن هم نوروز بزرگ معظم بود."

گذشته از ایران، در آسیای صغیر و یونان، برگزاری جشن ها و آیین هایی را در آغاز بهار سراغ داریم. در شمال غربی آسیای صغیر بر اساس اسطوره های کهن جشنی در هنگام رسیدن خورشید به برج حمل و هنگام اعتدال بهاری برگزار می شد.

صدر الدین عینی درباره برگزاری جشن نوروز در تاجیکستان و در بخارا (ازبکستان) می نویسد: به سبب اول بهار، در وقت به حرکت درآمدن تمام رستنی ها، راست آمدن این عید، طبیعت انسان هم به حرکت می آید. از این جاست که تاجیکان می گویند: "حمل همه چیز در عمل". در حقیقت این عید به حرکت آمدن کشت های غله، دانه و سبزشدن و آغاز به کشت و کار و دیگر حاصلات زمینی است که انسان را سیر کرده و سبب بقای حیات او می شود. (4)

وی در جای دیگر می فرماید: در بخارا نوروز را که عید ملی عموم فارسی زبانان است بسیار حرمت می کردند. حتی این عید که پیش از اسلام عادت ملی بوده بعد از مسلمان شدن هم مردم این عید را ترک نکردند. رنگ دینی اسلامی داده و از وی فایده می برند.

برگزاری همگانی جشن نوروز در دستگاه های حکومتی و سازمان های دولتی و غیر دولتی در بین همه قشرها و گروههای اجتماعی بی گمان از ویژگی های ایران زمین است که با وجود جنگ ها و ستیزها، شکست ها و دگرگونی های سیاسی، اجتماعی، اعتقادی، علمی و فنی، از روزگاران کهن پابرجا مانده و افزون بر آن به جامعه ها، و فرهنگ های دیگر نیز راه یافته است. در مقام مقایسه امروز جامعه و کشوری را با جشن و آیین چندین روزه ای که چنین همگانی و مورد احترام و باور خاص فقیر، و غنی، کوچک و بزرگ و بالاخره شهری و روستایی و عشایری باشد، سراغ نداریم.

1- تاریخ طبری تألیف محمد بن جریر طبری، ترجمه ابوالقاسم پاینده سال 1352 جلد اول صفحه 21

2- آثار الباقیه، تألیف ابوریحان بیرونی ترجمه اکبر دانا سرشت، انتشارات امیر کبیر صفحه 327

3- زین الاخبار، تالیف عبدالحی بن ضحاک بن محمود گردیزی صفحه 514

4- یادداشت ها، تالیف صدرالدین عینی، ترجمه علی اکبر سعیدی سیرجانی تهران 1362 صفحه 698